

ЧОБИТОК В.І., кандидат економічних наук, доцент,
Українська інженерно-педагогічна академія

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ РИЗИКІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Чобіток В.І. Методичний підхід до формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах

В статті розглянуто зовнішні та внутрішні фактори виникнення ризиків на промислових підприємствах. Запропоновано алгоритм методичного підходу до формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах за допомогою якого визначаються фактори виникнення ризику на промислових підприємств, вибір методів оцінки ризиків та формуються ефективні управлінські рішення щодо зниження рівня ризиків та їх нейтралізації. Основною умовою для досягнення успіхів у діяльності промислових підприємств, є створення та вдосконалення ефективної систем управління ризиками. Формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах повинно включати не тільки ідентифікацію ризиків, але й оцінювати їх та визначати чи може брати їх на себе промислове підприємство, а також визначати, чи виправдана очікувана дохідність від ризиків.

Ключові слова: ризик, промислове підприємство, система оцінки ризиків, управлінські рішення.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вітчизняні промислові підприємства, в сучасних умовах функціонування, знаходяться під постійним впливом виникнення різноманітних видів ризиків, що утворюються завдяки внутрішнім або зовнішнім факторами. Це зумовлює необхідність активізації діяльності промислових підприємств з виявлення та нейтралізації ризиків на попередніх стадіях їх формування, що допоможе зберегти та підвищити свою конкурентоспроможність. Особливої актуальності набуває питання розробки та впровадження методичного підходу до формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах, що надасть можливість попереджувати та усувати негативний вплив ризиків на їх діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій вітчизняній та зарубіжній літературі питанням виявлення та нейтралізації ризиків, приділяється значна увага таких вчених-економістів, як: І. Бланк [1], В. Вітлінський [2], П. Верченко [2], В. Гранатуров [3], О. Шевчук [3], Л. Донець [4], А. Загородній [6], Л. Пилипенко [6], С. Ілляшенко [5], В. Лук'янова [7], А. Поддєрьогін [8], В. Прохорова [9], А. Шегда [10], G. Kates [11] та ін.

Але в більшості праць недостатньо приділяється увага особливостям і напрямам формування системи оцінки ризиком на

промислових підприємствах та потребує подальших наукових досліджень.

Метою дослідження є розробка методичного підходу до формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своїй діяльності кожне промислове підприємство повинно враховувати ризики, що можуть виникати на кожному етапі функціонування та призводити до невизначеності у майбутньому. Ризики, перш за все, пов'язуються, з втратами, оскільки повністю уникнути їх неможливо, але ними необхідно постійно ефективно управляти, враховуючи те, що всі ризики взаємопов'язані, а їх рівень постійно змінюється під впливом різних факторів. Отже, саме пошук ефективних підходів до формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах є одним із найважливіших напрямків їх розвитку.

У світовій практиці до процесу управління ризиками промислових підприємств входять наступні завдання, а саме: вивчення ризикових сфер, пошук ефективних методів контролю, оцінка та моніторинг ризиків, створення відповідних систем управління та інше.

Дослідження вітчизняних науковців, присвячені розкриттю проблеми аналізу причин виникнення, класифікації та методам кількісної оцінки ризиків, але менше уваги приділяється пошуку шляхів до

ефективного управління ризиками, які б відповідали сучасним умовам господарювання.

Отже, формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах повинна включати наступні етапи (рис. 1).

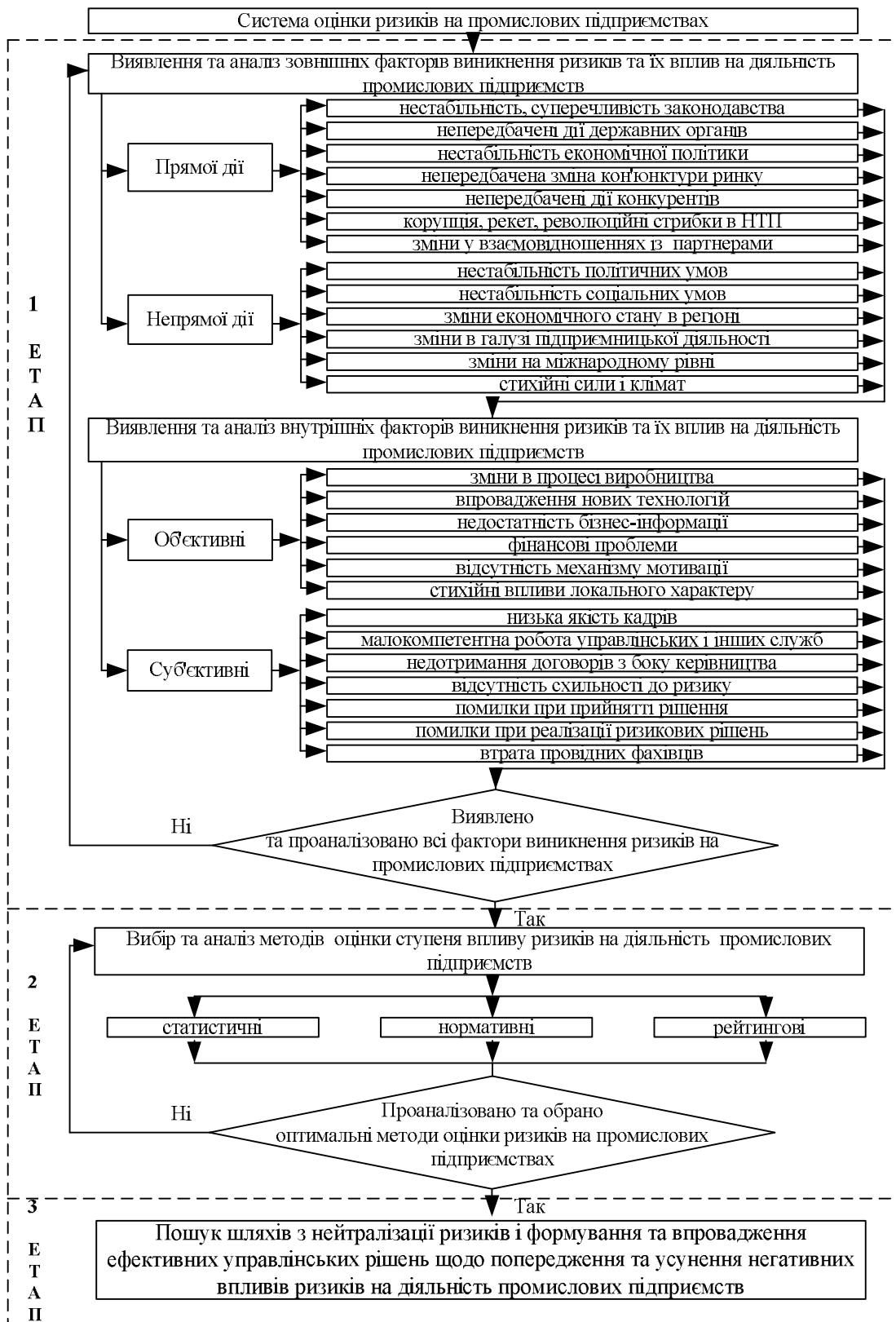

Рис. 1. Алгоритм методичного підходу до формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах

На першому етапі необхідно виявити зовнішні та внутрішні фактори виникнення ризиків та їх вплив на діяльність промислового підприємства.

На другому етапі оцінки ризиків на промислових підприємствах необхідно проаналізувати методи завдяки яким можна оцінити ступінь впливу ризиків на діяльність підприємств.

На третьому етапі проводиться пошук шляхів з нейтралізації ризиків і формуються та впроваджуються ефективні управлінські рішення щодо попередження та усунення негативних впливів ризиків на діяльність промислових підприємств. Від ступеня та професіоналізму формування та прийняття управлінських рішень буде залежати й результат, що отримає промислове підприємство, а саме, як воно подолає всі труднощі від виникнення ризиків.

Основною умовою для досягнення успіхів у діяльності промислових підприємств, є створення та вдосконалення ефективної системи управління ризиками. Сутність цієї системи полягає у виявленні, оцінці, локалізації, контролювання та нейтралізації ризиків.

Формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах повинно включати не тільки ідентифікацію ризиків, але й оцінювати їх та визначати чи може брати їх на себе промислове підприємство, а також визначати, чи виправдана очікувана дохідність від ризиків.

Виправданий або допустимий ризик – необхідна складова стратегії і тактики ефективного управління. Процес управління ризиками включає широкий спектр дій, які можуть бути представлені як послідовність таких етапів [2]:

- усвідомлення ризику, визначення причин його виникнення та ризикових сфер;

- аналіз та оцінка ризику: мінімізація або обмеження ризиків за допомогою відповідних методів управління;

- здійснення постійного контролю за рівнем ризиків із застосуванням механізму зворотнього зв'язку.

Ризик має математично виражену ймовірність настання втрати, яка базується на статистичних даних і може бути

розрахована з достатньо великим ступенем точності [7].

При формуванні ефективних управлінських рішень щодо виникнення ризикових ситуацій на промислових підприємствах необхідно використовувати економіко-математичні моделі, які допоможуть локалізувати та нейтралізувати негативні дії ризиків, а саме розрахунок критеріїв: Байєса – Лапласа; Севіджа; Вальда; Гурвіца; Ходжа – Лемана; Гермейєра та ін.

Уникнення ризику полягає у розробці заходів, які повністю нейтралізують конкретний вид ризику. До таких заходів перш за все слід віднести відмову від здійснення дій з надмірно високим рівнем ризику. Але, водночас, при цьому промислове підприємство втрачає запланований дохід і прибуток від операції, тобто виникає ризик упущеної вигоди. Тому використання такого способу уникнення ризику повинно здійснюватися дуже виважено з урахуванням втрат [4].

Кожне сучасне промислове підприємство в своїй діяльності повинно постійно моніторити ризики, які можуть впливати на виробничу, інвестиційну та інші види діяльності. Рівень ризиків особливо збільшуються в періоди нестабільного стану економіки та політики країни.

Ризик неможливо уникнути і тому керівництво промислових підприємств повинне розробляти систему оцінки ризиків і планувати та впроваджувати заходи щодо послаблення їх негативного впливу.

Висновки. Отже, перевагою методичного підходу до формування системи оцінки ризиків на промислових підприємствах є високий ступінь альтернативності прийнятих управлінських рішень щодо формування заходів зі зниження рівня ризику від їх діяльності, що формуються виходячи із конкретних умов функціонування промислового підприємства і його можливостей, дозволяють найбільшою мірою врахувати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на рівень ризиків та вибір оптимальних методів їх оцінки в процесі нейтралізації їх негативних наслідків.

Література

1. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками предприятия / И. А. Бланк - К.: Ника-Центр, Эльга, 2006.
2. Вітлінський В. В. Економічний ризик: ігрові моделі / [В. В. Вітлінський, П. І. Верченко та інші]; за ред. д-ра екон. наук., проф. В. В. Вітлінського. - К.: КНЕУ, 2002. - 446 с.
3. Гранатуров В. М. Ризики підприємницької діяльності: проблеми аналізу / В. М. Гранатуров, О. Б. Шевчук. - К.: Зв'язок, 2000. - 152 с.
4. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання / Л. І. Донець. - К.: Центр навч. літератури, 2006. - 312 с.
5. Ілляшенко С. М. Економічний ризик: [навч. посібник] / С. М. Ілляшенко. - [2-е вид., допов. і перероб.]. - К.: Центр навч. літератури, 2004. - 220 с.
6. Загородній А. Г. Ризики аудиторської діяльності: методика виявлення й оцінювання: [монографія] / А. Г. Загородній, Л. М. Пилипенко. - Львів: ЗУКЦ, 2010. - 232 с.
7. Лук'янова В. В. Розробка програми управління ризиком на підприємстві / В. В. Лук'янова // Вісник Хмельницького національного університету. - 2006. - № 2, Т. 2. - С. 27-31.
8. Поддєрогін А. М. Фінансовий менеджмент / [А. М. Поддєрогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.]; за заг. ред. проф. А. М. Поддєрогіна. - К.: КНЕУ, 2005. - 535 с.
9. Прохорова В. В. Економічна ідентифікація параметрів стійкості та ризикованості функціонування складних виробничо-господарських систем / В. В. Прохорова // Збірник наукових праць «Економіка: проблеми теорії та практики» // ДНУ. Дніпропетровськ. - 2010 - Вип. 265. - Т. 4 - С. 956-967.
10. Шегда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: [навч. посібн.] / А. В. Шегда, М. В. Голованенко; за ред. А. В. Шегди. - К.: Знання, 2008. - 271 с.
11. Geoff Kates. Risk management systems 2000. Risk Professional, № 2/1 February 2000. London Informa Group, 2000. pp. 19-31.
2. Vitlinskyi V.V., Verchenko P.I. et al. (2002). *Ekonomichnyi ryzyk: ihrovi modeli* [Economic risk: Playing models]. V.V. Vitlinskyi (Ed). Kuiv: KNEU, p. 446 [in Ukrainian].
3. Hranaturov V.M., Shevchuk O.B. (2000). *Ryzyky pidpriemnytskoi diialnosti: problemy analizu* [Risks of business: problem analysis]. Kuiv: Zviazok, p. 152 [in Ukrainian].
4. Donets L.I. (2006). *Ekonomichni ryzyky ta metody yikh vymiryuvannia* [Economic risks and methods of measurement]. Kuiv: Tsentr navch. literatury, p. 312 [in Ukrainian].
5. Illiashenko S.M. (2004). *Ekonomichni ryzyk* [Economic risk]. (2d ed.). Kyiv: Tsentr navch. literatury, p. 220 [in Ukrainian].
5. Zahorodnii A.H., Pylypenko L.M. (2010). *Ryzyky audytorskoi diialnosti: metodyka vyiavlennia i otsiniuvannia* [Risks of auditing: methods of detection and evaluation]. Lviv: ZUKTs, p. 232 [in Ukrainian].
7. Luk'ianova V.V. (2006). *Rozrobka prohramy upravlinnia ryzykom na pidpriemstvi* [Develop a program for risk management in the enterprise]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu - Journal of Khmelnytsky National University*, Vol 2, No. 2, pp. 27-31. [in Ukrainian].
8. Poddierohin A.M., Bilyk M.D., Buriak L.D. et al. (2005). *Finansovyi menedzhment* [Financial management]. A.M. Poddierohina (Ed.). Kyiv: KNEU, p. 535 [in Ukrainian].
9. Prokhorova V.V. (2010). *Ekonomichna identyfikatsiia parametriv stiikosti ta ryzykovanosti funktsionuvannia skladnykh vyrobnycho - hospodarskykh system* [Economic stability parameters identification and risk the functioning of complex industrial and economic systems]. *Zbirnyk naukovykh prats «Ekonomika: problemy teorii ta praktyky» - Scientific works «Economics: Issues of Theory and Practice»*, Dnipropetrovsk DNU, No 265, Vol. 4, pp. 956-967. [in Ukrainian].
10. Shehda A.V., Holovanenko M.V. (2008). *Ryzyky v pidpriemnytstvi: otsiniuvannia ta upravlinnia* [Risks in business, management and evaluation]. A.V. Shehdy (Ed.). Kyiv: Znannia, p. 271 [in Ukrainian].
11. Geoff Kates. Risk management systems 2000. Risk Professional, No 2/1 February 2000. London Informa Group, pp. 19-31. [in English].

References

1. Blank I.A. (2006). *Upravlenie finansovymi riskami predpriyatiya* [Management of financial risks of the enterprise]. Kuiv: Nika-Tsentr, Elga, p. 258 [in Russian].

Аннотация

Чобиток В.И. Методический подход к формированию системы оценки рисков на промышленных предприятиях

В статье рассмотрены внешние и внутренние факторы возникновения рисков на промышленных предприятиях. Предложен алгоритм методического подхода к формированию системы оценки рисков на промышленных предприятиях при помощи которого определяются факторы возникновения риска на промышленных предприятиях, проводится выбор методов оценки рисков и формируются эффективные управленческие решения по снижению уровня рисков и их нейтрализации. Основным условием для достижения успехов в деятельности промышленных предприятий, является создание и совершенствование эффективной системы управления рисками. Формирование системы оценки рисков на промышленных предприятиях должно включать не только идентификацию рисков, но и оценивать их и определять может брать их на себя промышленное предприятие, а также определять, оправдана ожидаемая доходность от рисков.

Ключевые слова: риск, промышленное предприятие, система оценки рисков, управленческие решения.

Abstract

Chobitok V.I. Methodological approach to formation of system risk assessment in industrial enterprises

In the article the external and internal factors of origin of risks are considered on industrial enterprises. The

algorithm of the methodical going is offered near forming of the system of estimation of risks on industrial enterprises through that the factors of origin of risk are determined on industrial enterprises, the choice of methods of estimation of risks is conducted and effective administrative decisions are formed on the decline of level of risks and their neutralization. By a basic condition for the achievement of successes with activity of industrial enterprises, creation and perfection of effective control system are risks. Forming of the system of estimation of risks on industrial enterprises must include not only authentication of risks but also to estimate them and can determine to undertake them industrial enterprise, and also to determine, the expected profitableness is justified from risks.

Keywords: risk, industrial enterprise, system of estimation of risks, administrative decisions.

Стаття надійшла до редакції 04.03.2016 р.

УДК 330.322

КОЛОМІЄЦЬ Н.О., кандидат економічних наук, доцент,
Харківська державна зооветеринарна академія
ПАВЛІЧЕНКО В.М., кандидат юридичних наук, ст. викладач,
Харківський інститут фінансів УДУФМТ

ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ ТА ЇХ СУТНІСТЬ

Коломієць Н.О. Інвестиційні ризики та їх сутність

В статті розглянуті основні підходи до визначення поняття «інвестиційний ризик», проведено аналіз основних методів кількісної та якісної оцінки інвестиційних ризиків, виявлено їх позитивні і негативні риси, використання яких дозволить підвищити обґрунтування господарських рішень в сфері управління інвестиційними процесами. Визначити можливі варіанти прискорення реалізації інвестиційних програм, оскільки інвестиційна діяльність пов'язана із вкладанням значних фінансових ресурсів, як правило, на тривалий період, то вона може призвести до зниження платоспроможності інвестора, своєчасної сплати поточних рахунків і платіжних зобов'язань перед контрагентами, державним бюджетом тощо.

Останні мають бути реалізовані як найшвидше, оскільки це сприяє прискоренню економічного розвитку підприємств (організацій), швидкому формуванню грошових потоків у вигляді прибутку від інвестицій і амортизаційних відрахувань, скороченню термінів використання кредитних ресурсів, зменшенню інвестиційних ризиків, пов'язаних з несприятливими змінами кон'юнктури ринку. За несприятливих умов вони можуть спричинити втрату не тільки прибутків, а й частини інвестиційних капіталів.

Ключові слова: Інвестиції, ризики, оцінка інвестиційних ризиків.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У процесі керування інвестиційним ризиком важливим є управління всіма аспектами фінансової діяльності суб'єкта підприємницької діяльності з метою забезпечити найефективнішу реалізацію інвестиційної стратегії підприємництва. Для цього необхідно розв'язати такі основні завдання: забезпечити високий темп економічного розвитку суб'єктів підприємництва шляхом здійснення ефективної інвестиційної діяльності, розширення її обсягів, а також шляхом галузевої, асортиментної та регіональної диверсифікації цієї діяльності; забезпечити мінімізацію інвестиційних ризиків, забезпечити фінансову стабільність і платоспроможність суб'єктів

підприємництва у процесі реалізації інвестиційних програм. Визначити можливі варіанти прискорення реалізації інвестиційних програм, оскільки інвестиційна діяльність пов'язана із вкладанням значних фінансових ресурсів, як правило, на тривалий період, то вона може призвести до зниження платоспроможності інвестора, своєчасної сплати поточних рахунків і платіжних зобов'язань перед контрагентами, державним бюджетом тощо.

Останні мають бути реалізовані як найшвидше, оскільки це сприяє прискоренню економічного розвитку підприємств (організацій), швидкому формуванню грошових потоків у вигляді прибутку від інвестицій і амортизаційних відрахувань, скороченню термінів